

SAMMANFATTNING

Kvinnors alkohol- och drogkonsumtionsmönster. Bakgrundsfaktorer och aktuella levnadsförhållanden (Women's alcohol and drug use. Risk indicators from everyday life)

Syfte: Avhandlingens syfte var att undersöka samband mellan olika självupplevda faktorer i vardagslivet, från barndom till vuxenålder, och alkohol och droganvändning hos kvinnor i den allmänna befolkningen

Metod: Avhandlingen baseras på data från en longitudinell befolkningsstudie, "Kvinnor och alkohol i Göteborg" (WAG). Tre av studierna inkluderade 946 och 760, 20 respektive 25-åriga, kvinnor. I avhandlingens fjärde studie ingick 851 kvinnor 20–55 år gamla. Studie I och II fokuserade på användning av illegala och legala droger och sambandet med riskindikatorer från barndom och vuxenliv. I studie III och IV användes klusteranalys för att identifiera grupper av kvinnor utifrån två koncept, dryckeskontext och aktivitetsmönster i vardagen. I konceptet aktivitetsmönster i vardagen ingick frågor om typ av sysselsättning, typ av fritidsaktiviteter, fördelning av hemarbete, mängden tid för egna aktiviteter samt tillfredsställelse med vart och ett av dessa områden. Konceptet dryckeskontext definierades med hjälp av frågor som besvarade var och med vem man druckit alkohol samt vilka effekter man upplevt av alkoholen. Vidare analyserades sambandet mellan de kluster som identifierats och alkoholvariabler, mätta som alkoholberoende/missbruk, hög alkoholkonsumtion och intensivkonsumtion. Alla fyra studierna var tvärsnittsstudier.

Resultat: Resultaten visade på signifikanta samband mellan tidiga riskindikatorer och droganvändning, och i vissa fall framkom skillnader beträffande sporadisk och mer frekvent användning. Tidig alkoholdebut och vissa beteendefaktorer, t.ex. skolk eller snattning, relaterade till alla tre typer av droganvändning. Familjefaktorer hade starkare samband med sporadisk användning av illegala droger men även med mer frekvent användning av både illegala och legala droger. Mer frekvent användning av båda sorternas droger var även associerat med självrappporterade ätstörningar. Droganvändning hade vidare ett starkt samband med riskkonsumtion av alkohol, rökning eller psykiatrisk diagnos, särskilt gällde detta användning av illegala droger hos de 20-åriga kvinnorna. Hos den grupp kvinnor där dryckeskontexten karaktäriserades av att man drack för att klara vardagen bättre (t.ex. hjälp att somna eller bli mindre nedstämd), att man drack ofta (i olika situationer) samt även drack ensam, var alkoholberoende/missbruk signifikant oftare förekommande. Intensivdrickande var vanligast i den grupp som bejakade sociala effekter (t.ex. bli mindre blyg eller få roligare) av att dricka alkohol. I klustren som identifierades utifrån aktivitetsmönster i vardagen var alkoholberoende/missbruk, hög alkoholkonsumtion och intensivkonsumtion vanligast bland de kvinnor som trots mer tid till förfogande var mindre engagerade i fritidsaktiviteter.

Slutsats: Sambanden mellan droganvändning, riskkonsumtion av alkohol, rökning och psykisk sjukdom kan tolkas som att förekomsten av ett av dessa problem ger en ökad risk för att utveckla flera andra. Vidare pekar resultaten på vikten av att identifiera grupper av individer med olika dryckesmönster samt att uppmärksamma sambanden mellan sådana dryckesmönster och de behov alkoholdrickandet tillfredsställer i dessa individers vardag. Att identifiera sådana mönster kan sannolikt ge nya idéer om hur preventiva åtgärder skall utformas, utöver vad analys av enskilda variabler kan göra.

Nyckelord: Alkohol, drog användning, dryckeskontext, aktivitetsmönster i vardagen, epidemiologi, kvinnor

ISBN 978-91-628-8230-3